

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 8.

Lördagen den 20 Februari

1841.

Ernst Moritz Arndt

och hans tillgörande för den nyare svenska historien.

(Fortf. fr. föreg. N:r).

Hvad Arndt war för ref., det war han också för många andra Swenskar. De fleste af våra landsmän, som sågo Nhen, besökte honom. De kände honom från gammalt dels af böcker och dels af landsmäns berättelser. De väntade, att i honom finna en vän, och de funno sig aldrig i denna väntan bedragne. Det förstås således lätt, huru en bok af Arndt om Sveriges senare historiska förhållanden också i Sverige skulle vinna stor uppmärksamhet. Den som kände Arndt som politiskt skriftställare eller som människa, kunde väl näppeligen af honom vänta något till innehållet fullkomligen tillförlitligt eller till formen fulländadt arbete. Ett sådant lemnas icke gerna af en man med Arndts starka sympathier och antipathier, af en man, som kan så älska och så hata, som Arndt wisat sig kunna det, af en så orolig, sjudande, stormande natur som Arndts. Man må så mycket man will afwisa och förlösliga den på historikern gjorda fordran, att han skall vara partilös, att han skall vara herre öfwer sina tycken, sträfwar han icke till denna partilöshet, gör han det icke för sig till grundsats att afwen mot sina tycken finna sanning och rätt, så blifwer han en slät historiker. Kärlek förmenar honom ingen. Att han skall riswa hjertat ur sitt bröst, begär af honom ingen; ännu mindre finner någon det önskwärdt, att han i sitt bröst skall sakna allt hjerta. Men tillhoppa med kärlek kan rätt väl herrawälde öfwer kärleken bestå; och hos historikern måste den dermed bestå, om han skall vara en god historiker. Saknar han kärleken, så blifwer han på sin höjd en mager registrator; saknar han åter herrawäldet öfwer kär-

leken, så blifwer han en mer eller mindre förwillad och förwillande historiediktare. Att Arndt som historiker i någon mån skulle blifwa detta, war att af hans föregående werksamhet förwänta *). Men tillika war att förwänta ett arbete af sakt och kraft, ett werk af snille, hänförande liflighet och mycket egendomliga åsikter. Och af hans kärlek till Sverige och hans bekantskap med svenska förhållanden kunde man wänta milda och billiga omdömen, erkännande af det rätta och goda i flera former, warsamhet att uppmäta Sverige med en fremmande måttstock. Hwarförutan man wäl också af den åldriges mognad kunde wänta ett större lugn, en besinningsfullare pröfning än den som utmärkte hans första werksamhet. Att i den bok, som wi skola omtala, mycket af hwad som sålunda kunnat wäntas, werkligen erhållits, bör ingen neka. Men att mycket annat icke erhållits, att twertom det ohistoriska och mothistoriska elementet i många stycken besegrat det historiska, att särskilt mannens hänförelser — till sin grund utan twiswel mycket ädla — icke så sällan lupit bort med hans förstånd, hans billighet, hans rättrådighet, hans bättre wiljande, det anse wi icke heller kunna förnekas. Wi skola i det följande få tillräckliga bewis för denna öfwertygelse.

Den bok, hwarom här är fråga, heter: *Schwedische Geschichte unter Gustav dem Dritten, vorzüglich aber unter Gustav dem Vierten Adolf; von E. M. Arndt.* Leipz. 1839. Boken uppgifwer sig sjelf vara skrifwen för mer än trettio år tillbaka

*) Om sin kallelse till skaldskap säger Arndt sjelf: "Ich habe wol von der Natur nicht genug vom jenem flüssigen und süchtigen Fluidum, was den Dichter schafft." På samma sätt kan han wäl sägas icke hafwa nog "von dem ruhigen und klaren Fluidum, das den Historiker schafft." "Ein Brausewind," såsom han sjelf kallar sig, är icke lättigen en god berättare.

eller under åren 1809 och 1810; wid utgifningen hafwa blott owäsentliga förändringar skett, mest i uttrycket, som här och der, såsom det synes, emot Författarens wilja, fått emottaga några förmlbringar *). En annan något yngre och i hög grad intressant bok af Arndt lemnar oss tillfälle att betrakta de yttre förhållanden, i hvilka den ifrågavarande skrefs, och kastar således ett icke så ringa ljus öfwer denna. **Erinnerungen aus dem äusseren Leben von C. M. Arndt** (Leipz. 1840) berättar de hufwudsakliga tilldragelserna i wår Författares på rörelse och omwering temligen rifa lefnad. Wi tillåta oss att derur anföra följande.

C. M. Arndt är född på Rügen d. 26 December 1769. Hans farfars far war Swenst och hade som underofficer kommit till godsset Putbus på Rügen och der gift sig. Farfadren war fårherde på samma gods, och fadren lefde som arrendator af adliga lägenheter, först på Rügen och sedan i Pommern. Familjen, temligen talrik, war af det gamla, goda, kraftiga slaget, som nu allt mer och mer försvinner. Arndts ungdom tillbragtes i tarflighet, stränghet, ordning, men tillika i den simpla och konstlösa glädje, som nästan öfwerallt i Europa utmärkte familjerna af medelständer efter 7-åriga krigets slut ända till franska revolutionens begynnelse, kanske en af de lyckligare perioder, som Europa någonsin genomlewat. Beskrifningen af Arndts ungdom är något af det angenämaste man kan läsa, en kraftig, sannt poetisk idyll, fri från allt pjunk, berättad med kostlig skämtsamhet och ännu kostligare allwar. Sin underwising fick Arndt först hemma af enskilda lärare, och sedan i Stralsunds lärda skola; som student wistades han dels i Greifswald, dels i Jena. Han ämnade till en början att blifwa theolog, men ändrade sig snart. "Ich sagte der Geistlichkeit Ade und stürzte mich in die volle Weltlichkeit hinein. Ich war jetzt acht und zwanzig Jahre, und eine große Sehnsucht lockte mich die Welt zu sehen. Mein Vater

*) "Von den in der Handschrift niedergelegten Ansichten und Urtheilen ist nur Unwesentliches geändert, am meisten hin und wieder in dem Ausdrücke, weil das lebendige und zornige Wort jener schrecklichen Unglücksperiode sich für die gegenwärtige Zeit, wie die Leute meinen, nicht mehr schickt. Man muß ja etwas mit den Leuten meinen, wenn man auch nicht mit ihnen glauben kann. Ich habe keinen Mut, Anker aus dem Sande zu reifen, woran Schiffbrüchige sich noch klammern können." Orden äro utmärkande både för Arndts personlighet och hans bok.

richte mir die Mittel, ich verstand mich zu behelfen, und so ging es ganz leidlich, wenn auch nicht freiherrlich, doch zuweilen herrlich." Dessa resor upptogs största delen af åren 1798 och 1799. Det sistnämnda året blef Arndt privatdocens wid universitetet i Greifswald, snart derpå adjunct och 1805 extraordinarie professor. Blott en kort tid hade han fått behålla sin första maka, en dotter af professor Dwistorp, hwilken dödde i och med det samma, som hon skänkt honom en son. År 1803 och 4 företog han sin resa till Sverige. Efter återkomsten till Tyskland utweklade sig det djupa, grundliga hat till Napoleon och Fransoserna, som gifwit färg åt hela Arndts lefnad. "Die Jahre 1805 und 1806 rissen endlich die beiden letzten Stützen nieder (Preussen und Oesterreich), woran sich ein bißchen Deutsches geschienen hatte halten und erhalten können. Da war der Tag gekommen, wo alle einzelne Gefühle und Urtheile und Vorurtheile und Lieben und Vorlieben in dem großen Schutt mit zusammen sanken. . . . Da erst fing mein Herz an die Wälschen mit rechtem treuen Zorn zu hassen. Es war nicht allein Napoleon, nicht der listige, geschlossene, höhnische, in dem Lande, wo Honig Gift ist, geborene Korse, auf welchen die lügenhaften später als auf ihren Sündenbock allen Zorn Europas hinzugehen gesucht haben, den ich zornig haßte, den ich am meisten haßte — sie waren es, die Franzosen, die trügerischen, übermuthigen, habüchtigen, die hinterlistigen und treulosen Reichsfeinde seit Jahrhunderten — sie haßte ich im ganzen Zorn." Att i denna sinnesstämning obetänksamheter skulle begås, är lätt förklarligt. De kunde för upphofsmannen blifwa så mycket wädligare, som Fransmännens herrawälde öfwer Pommern med stora steg nalkades. Swari de bestodo, uppgifwes icke. Arndt säger blott: "Ich hatte nicht Lust, mich einzufangen und wie einen tollen Hund von den Wälschen todtzuschieszen zu lassen." Han kom alltså, "gleich einem geächteten Flüchtling," för andra gången, och detta midt i wintren (1806), till Sverige. Det allmänna talet lär hafwa varit, att han war författare till den ryktbara skriften: Deutschland in seiner tiefsten Erniedrigung, för hwilken den bekante Palm blef stuten; eller åtminstone, att han haft någon del i den Palmsta angelägenheten. Tiden träffar någorlunda tillsamman. Palm blef, som bekant är, afrättad i slutet af Augusti 1806. För öfrigt uppgifwas ock andra författare till den nämnda skriften, Steigentesch och — helt nyligen i tidningarne — en Yelin.

Härpå ligger ingen wigt. För sitt hats skuld till Fransoserna blef Arndt mycket wäl emottagen af dåwarande konungen i Sverige och fick genast en anställning. En comitè af Swenskar och Pomrare skulle öfwerarbete och på tyska öfversätta den swenska lagen, hwilken Gustaf Adolf wille hafwa införd i Pommern. Arndt fick plats i denna comitè. Desutom uppdrogos honom åtskilliga mindre författare- och öfversättare-befyr i det swenska stats-canzliet, under cabinettssecretaren (sedermera statsministern) Wetterstedts ledning. Här af upptogs åren 1807 och 1808. I Mars 1809 kom revolutionen. Arndt hade numera ingen anledning att dröja i Sverige, der han också nu kunde nås af Fransmännen. Han begaf sig under fremmande namn till Pommern, tillbragte, efter åtskilliga genomgångna äfwenlyck, de sista månaderne af 1809 i hemlighet hos anförwanter i detta land, de första af 1810, likaledes i hemlighet, hos bokhandlaren Reimer i Berlin, återkom sedermera till Greifswald, då det swenska Pommern blifwit återställt till sin fordna herre, och förblef der till 1812. Nu hotade åter Fransmännen, och Arndt måste å nyo flykta. Han uppehöll sig någon tid i Berlin, sedan i Breslau, men war snart också der osäker. Då Fransmännens fiender alltid woro hans wänner, tog han nu sin tillflykt till Ryssarne. Han hade fått wisshet om underföd och säkerhet hos preussiske ministern v. Stein, hwilken wistades hos kejsar Alexander i Petersburg. Swärigheten war dock att komma dit. Napoleon war redan i Polen och höll på att bryta in i Ryssland. Under hwarjehanda äfwenlyck lyckades det Arndt att genom Schlesien, Böhmen och Ungern komma in i det inre af Ryssland (han war till och med några dagar i Moskau) och derifrån till Petersburg. Här blef han någon tid använd af v. Stein, följde denne, efter Napoleons olyckor, till Tyskland, bidrog icke litet genom sina politiska skrifter till den allmänna uppresningen mot Napoleon, fortsatte alltjemt sitt politiska skriftställereri, och fick omsider, efter fredens aflutande, och sedan ordning börjat att återkomma, till belöning för sin patriotismus en professur wid det nya preussiska universitetet i Bonn (1818). Långe tillåts honom dock icke att här verka. Mistänkt för delaktighet i de demagogiska stämplingar, som uppstrände preussiska regeringen år 1820 och sedermera, blef Arndt beröfwad sina papper, ställt under en särskilt undersökning, och befalld att inställa sina föreläsningar. Sin lön fick han dock behålla. Han lefde sålunda som privatman i Bonn. Nytt ättenskap

hade han år 1817 ingått med en syster till den berömde Schleiermacher. I Bonn hafwa flera enskilda olyckor och forger drabbat honom, hwilka dock icke förmått nedslå hans kraftiga sinne. Deremot har detta blifwit uppmuntrad af den nya preussiska konungens ädelsinnade förklaring, att han åter fick inträda i utöfningen af sitt embete; i anledning hwaraf han också genast af sina embetsbröder blef utsehd till universitetets rektor. Sina *Erinnerungen* hade han låtit utgå fort förr än denna förändring i hans ställning, öfwer hwilken glädjen med rätta är allmän i Tyskland, hade inträffat.

Denna öfversigt wisar oss, under hwilka yttre förhållanden Arndts *Schwedische Geschichte* tifommit. De äro, såsom wi redan efter hans egen uppgift hafwa anmärkt, skrifna under åren 1809 och 10. Dessa år tillbragtes, såsom wi hafwa sett, dels i Sverige, dels under förklädningar, fremmande namn och hwarjehanda äfwenlyck i Pommern och Berlin, och dels äntligen i Greifswald, der icke heller oro saknades. (Sfr *Erinnerungen*, s. 110). Det behöfwer knapt anmärkas, att sådana omständigheter icke kunde wara förmånliga för en lugn och opartisk framställning af de nyh förut inträffade händelserna, af hwilka desutom berättaren sjelf warit någon del. Att han warit detta en mån mera, än han i sina *Erinnerungen* omtalar, kan ref. med fullkomlig säkerhet uppgifwa. Af de tillförlitligaste källor är för ref. följande bekant. Genom det tyska rikets upplösning hade Gustaf Adolph fått någon anledning att nyorganisera Pommern och der bringa allt på swensk fot. Greifswalder-landtdagen 1806, till det mesta en carikerad miniatyr af en swensk riksdag med sina fyra för Tyskland dittills alldeles fremmande stånd, antog en del af de nya organisationerna. Införandet af det swenska lagverket kunde dock icke så snart medhinnas. En comitè nedsattes i Stockholm, som skulle utarbete den tyska lagboken i likhet med den swenska. Comitens ordförande war riksdrotsen grefwe Wachtmeister. Denne man och med honom alla de swenska ledamöterna woro misnöjde med arbetet. Deras grundsatser eller deras juridiska takt sade dem, att en ny lag icke så lätt låter införa sig i ett land, och att, om den också genom ett maktbud kan införas, den icke derföre kan efterlewas eller af domaremakten handhafwas. En omständighet tillkom, som gjorde arbetet onödigt, till och med följligt. Fransoserna satte sig år 1807 i full bestittning af landet, och syntes icke så snart ämna att återställa

det åt Sverige. På en fred war ej att hoppas; Gustaf Adolph hade förklarad, att han aldrig gjorde fred med Napoleon; och att wänta på ett återtagande genom wapnens makt war under dåwarande förhållanden en fullkomlig orimlighet. Sådant oaktadt skulle dock en swenssk lag utarbetas för ett tyft land, i hwilket Fransoser utöfwade oinskränkt herrawälde. Detta war föga kärt för de swenska, mycket allvarliga och af många andra bekymmer hårdt betungade comiteledamöterna. Arndt inkom i comiten, wille der göra sitt snille, sin wältalighet, sina egendomliga åsigtter gällande, wille i det nya lagverket uppställa ett mönster för lagstiftning. Detta tog emot. Det swenska jernet låter icke så lätt försyftiga sig af tyft eld. Arndt hade hårda strider med sina collegor i comiten, i synnerhet med den för sin öfswerwinnerliga fasthet allmänt kände ordföranden. Och denne, lifsom de med honom liftänkande bland de högre functionärerna i Sverige, hade ännu andra skäl att wara misnöjd med Arndt. Konungen såg med stort wälbehag dennes fanatiska hat mot Fransoserna. Arndt bidrog icke litet att motverka rådgifwernes försök att bringa Gustaf Adolph till förstånd, till estergifwenhet för öfswerwinnerliga omständigheter. Det kunde för dem icke wara fördoldt, hwad förderf som Sverige gick i möte på den wäg, som konungen följde; det är wäl möjligt, att äfwen utan Arndts inblandning konungen icke kunnat hejdas; men det är säkert, att Arndt, långt ifrån att medverka till hans hejande, twertom gaf fart åt hans förwillelse. Detta kunde icke göra den hänförde tyffe professorn synnerligt angenäm för de kanske icke mycket snillrika, och ännu mindre poetiska, men både djupt skådande och djupt kännande swenske råds herrarne. När nu dertill kommo twisterna angående lagverket, så har man skäl nog till den owilja, som wisades mot Arndt — särskilt har ett uppträde mellan honom och riksdrotsen för honom warit förkrossande — men också skäl nog, hwarföre han, när han snart derefter berättade hwad som åtminstone till en del utweclade sig under hans ögon, och härledde sig från män, till hwilka han stått i mycket owänliga förhållanden, icke kunde berätta detta med det lugn och den owäld, som med rätta fordras af den gode historiefkrifwaren.

Sedan wi sålunda kastat en blick på Författaren och på de omständigheter, under hwilka hans bok uppkommit, skola wi något närmare betrakta denna. Den har wunnit ett stort uppsående. Den har i en stor

mängd tyfka journaler blifwit ansedd innehålla god, säker swenssk historia. Den har blifwit berömd såsom sin författares bästa arbete. Den håller sålunda på att tillwinna sig arten af en tillförlitlig historisk myndighet. Och då den hårdt nära är den enda historiska skrift, som utförligt yttrar sig om en mängd i händelserna deltagande personer, om en Wachtmeister, Toll, Armfelt, Ugglas, Esen, Wetterstedt, Rosenblad, Lagerbjelke, Brinkman och många andra — det hör till författarens plan att mera omtala personer än saker — så är och dessas rykte hos efterwerlden i icke så ringa mån beroende af bokens. Detta ger boken wigt inför Sveriges publikum och Sveriges literatörer. Så ger na ref. för sin del unnar Författaren de loford, som honom blifwit tilldelade, så willigt ref. erkänner det myckna tänkwardiga som boken innehåller, så kan han dock icke medgifwa dess historiska tillförlitlighet. En protest deremot tror han från swenssk sida böra inläggas. Från utländsk har en sådan icke alldeles saknats *). I Sverige hafwa knapt andra än partimänner yttrat sig om arbetet. För att ännu en gång smäda en del i boken tillräckligt smädade personer, har man framdragit de hårdaste omdömena om dessa. Något annat behöfwer wäl om boken sägas och detta just i Sverige. Ref. tager till orda, icke derföre att han kan säga allt hwad som bör sägas — han wet för litet, för att kunna utmärka allt det goda och dåliga i arbetet — utan derföre, att också han, med sitt lilla wetande, kan spåra Författarens willsteg och sålunda har rätt att wara för den tillit en framtid möjligtwis kan wilja skänka skriften. Skulle denna warning komma att föranleda widare undersökningar om sakerna och personerna, komma att framlocka upplysande men ännu ofända handlingar, så har refs uppsats gjort mera nytta, än dess författare kunnat wänta. Att uppsatsen meddelas utan all owänlighet mot Arndts personlighet, behöfwer, efter hwad ofwan blifwit anmärkt, icke ytterligare försätras.

*) Bland de många berömmande recensionerna af Arndts bok har ref. sett en, som med en hos en utländsk författare owanlig sakkänedom gör mycket grundade anmärkingar. Den förekommer i N:o 160 och 161 af Göttingische Gelehrte Anzeigen för år 1839. Författaren är en man, som deltagit i sakerna, och på nära håll sett en mängd af de andra personer, som deri deltagit. Recensionen nämnes här såsom ett wigtigt observa wid flera af Arndts uppgifter. Wi återkomma längre ned till witsord af denne recensent.

Förf. tillkännagifwer i början af sin bok, att han mera skrifer menniskohistoria än sakhistoria, och att blott den förra, men icke den senare, är den rätta, den upplysande, den warnande, den wedergwickande historien. Swem kan neka, att menniskor måste wara med i historien, om denna för menniskor skall hafwa något värde? Men icke följer deraf, att menniskorna böra skiljas från sakerna, eller att de ens kunna det. Wäl är det sant, att menniskorna åstadkomma sakerna och sålunda i affeende på dessa äro de primära; men det är ock sant, att menniskorna ofta bildas af sakerna, och derigenom tillika blifwa secundära. Man bedömmar en menniska utan all fråga orätt, om man blott bedömmar henne isolerad, om man icke fäster ögonen på den lefnadskrets, som omgifwer henne, på de yttre kraf-ter, som på henne verka, på de reagentier, bland hwilka hon besinner sig som ett moraliskt agens. Ser man bort från dessa reagentier, så är man i fara att efter sig sjelf, efter sin enskilda individualitet bedömma alla andra, och på den mindre eller större afwikelsen från en sjelf beror det större eller mindre värde, som man tillägger andra. Att detta är den rakaste vägen till den mest afgjorda orättwisa i omdömen om menniskor, behöfwer icke anmärkas. Kanste skulle den ärligt sin-nade, den wift icke med uppsåt orättfärdige Arndt hafwa dömt olifa, om han icke så strängt skilt mellan saker och personer, om han besinnat, att menniskorna ofta äro olifa, emedan deras saker äro det, att har-moni och disharmoni har sitt upphof icke blott i de spelandes lungor eller fingrar, utan ock i de instru-ment, som af dem användas.

Den egentliga historien föregås af en inledning, som innehåller allmänna och mycket tänkvärda an-märkningar om Sveriges folk och land, om Swenskarne såsom menniskor och medborgare. Huswudtanken är den, att Sverige är mer en coloni än en nation, att statselementerna ännu icke kommit i riktig jemm-wigt, att staten således icke egentligen bär sig sjelf, att den saknar den tyngd, som skall reglera hela ma-chinens gång: den saknar nemligen ett med hänseende till områdets utsträckning tillräckligen stort antal men-niskor. Sverige är för folkfattigt. De glest boende innewanarne kunna icke såsom statsmedlemmar komma i beröring med hwarandra, modificera hwarandra, och sålunda bilda den compacta massa, förutan hwilken en stat icke har någon egentlig samhällighet, eller bil- eller bilbar något egentligt samhälle. Desträddigheten har Förf. rätt i mycket af detta. Ref. skulle dock wilja

uttrycka sig något annorlunda. Att Swenskarne, lifasä-wäl som hwilket annat folk som helst, äro en nation, ett genom något nativt, något ursprungligt samman-hängande organiskt helt, kan omöjligen bestridas. Wår brist är ingalunda brist på nationlighet, i detta ords egentliga och wanliga mening. Wi hafwa bland fol-ken wår bestämda och för oss egna art. Swad wi deremot sakna är samhällighet. Hjuluggarne wilja icke riktigt passa tillsamman. Individerna wilja icke riktigt föga sig efter hwarandra. I inwånarnes få-talighet har detta näppeligen sin grund. Det synes åtminstone icke wilja minskas, i samma mån som folk-mängden ökas; det är i wåra dagar säkert icke mindre än någonsin. Det har wäl en djupare, en mera hi-storisk rot. Det är wäl ett residuum af de elementer, som från urminnes tider tillbaka bildade den swenska staten. Hela den gamla nordens igenom woro famil-jerne ett slags isolerade stater. En ny familj war en ny stat. Wäl hade familjerna inom ett wift område något samband med hwarandra, men detta war löst och föga bindande. Wäl stodo flera sådana familjför-bund i gemenskap med hwarandra och bildade sålunda större samfund, och dessa andra, ännu större; men också dessa band woro icke starka, icke hårdt åtdragna, utan tillåto mycket wäl individen att betrakta sig som en makt för sig, försedd med samma rättigheter som hwarje annan individ, och icke förpliktad att för nå- gon annan gifwa wifa. Detta ursprungliga samhälls-förhållande, förenadt med skarpa och stränga natur-förhållander, gaf utan twiswel Swenskarne deras na-tionalcharacter, gaf dem denna hårdhet, denna oförmå-ga till estergifwenhet, som alla tider igenom gjort de-ras historia så rik på äfwenlyr, men tillika så rik på oro, på familj- och partisrider, på hemligt och up-penbart wåld, på blodsutgjutelser, på kungamord och annan styggelse. D att wi kunde säga, att detta ele-ment i wårt samhällslif wore i aftagande!

Om Swenskarne såsom menniskor har Arndt myc-ket godt att säga. "I de oförderfwade elasserna, som ännu behållit ett enkelt lif och ett enfaldigt sinne, är Swensken stark, skön, frisk, modig, redlig, manlig, fri-hetsälskande; ömma och waka känslor slå hos honom icke så lätt an, som hos de sydliga folken; han kom-mer icke så lätt som de i rörelse wid kroppens och sin-nets lek; hwad som för Swenskarne är fasthet, torde wäl i söder synas wara trotsighet; nordbons enfald och stillhet kallar kanske den hetlige sydländaren dum-

het. Med denna sinnelagets beskaffenhet öfverensstämma folkets håg och anlag i lifwet, lifsom i wetskapen och konsten; i det hela är allt mera riktadt åt det yttre och förståndiga än åt det inre och själfulla. Swenskarne äro i allmänhet mera ett logiskt, matematiskt och mekaniskt än ett uppfinningsrikt och ideelt folk; Swensken är mera förständig än förnuftig, mera andrik än själfull (wi återge efter orden de något swäfwande uttrycken geistvoll och seelenvoll), och berörer i detta stycke Fransmännen." Bredwid dessa goda egenskaper stå andra rätt dåliga. Wisja wi icke — och wi behöfwa det icke — fränkänna oss de förra, så måste wi wäl också hos oss tillstå de senare. Arndt har wäl icke så orätt, då han säger att afund, hämdlystnad, lätt sinnighet och fåfänga äro tydliga charactersdrag hos Swenskarne. Mätte han också hafwa rätt deri, att det första paret i detta sorgliga fyrspann är mera tillkommet än naturligt, mindre har sin rot och näring i sinnets djup än i yttre omständigheter, i fattigdom, i en dålig statsförfattning, i en dålig uppfostran, och sålunda någon gång skall kunna förswinna. Ref. fruktar motsatsen. De nämnda felen stå wäl i sammanhang med den förut omnämnda bristen på samhällighet, och hafwa, lifsom den, sin grund i den afföndring, som mellan de äldre familjerna ägde rum. Lifsom stater med räddhåga och misnöje se andra staters tillwert, så se sådana enskilda, som betrakta sig sjelfwe som stater, som afslutade organisationer, andra liknande individens wälgång. Detta är afund, nordbons och särskilt Swenskens första arffynd. Och lifsom stater sjelfwe hämnas tillfogade oförrätter, efter de icke hafwa någon jordisk hämnare öfwer sig, så tro sig de med stater lika gällande enskilda berättigade till det samma. De glömma, att samhället skall vara deras hämnare, på samma sätt som husfadren, och icke de särskilda medlemmarne af huset, skall bestraffa de oordningar, som i den enskilda familjen wisa sig. Detta är hämd. Den genomlöper all nordisk historia, all nordisk menflighet, och är vår andra arffynd. Det förstås, att den så wäl som afunden har mäktiga pådrifware i vår fattigdom; men wi kunna kanske mera önska än hoppas, att den ena och den andra med fattigdomen skola förswinna. Och äfwen om wi kunde hoppas detta, när skall fattigdomen förswinna? Des bostad är hos oss alltför fast, alltför wäl omgäddad, att wi skulle få se den uppryckas. Wi få finna oss deri. Har den mycket ondt med sig, så har den också åtskilligt godt. Må wi lära oss att med det go-

da uppblanda det onda och sålunda tillwägabringa någon jemwigt!

Hwad Förf. säger om vår lätt sinnighet och fåfänga, är så mildt, så wackert — Sverige, heter det, har mycken sol och derföre mycken kärlek till sken och skimmer — och tillika så sant, att ref. blott i saknad af rum afhåller sig från des omsägande.

Förf. anser vår statsförfattning wara mycket slät — och bewisar detta med slåtheten af vår representation. Är då författningen intet annat än representationen? Kan icke den ena wara temligen god och den andra rätt dålig? I författningen och särskilt i representationen skall ett aristokratiskt element herrska. Wi twisla. Herrskar aristocrati i den stat, der hwar menighet för sig afgör sina hufwudsakligaste angelägenheter, uppger grunderna för sin beskattning, utöfwar sin polis, wäljer eller åtminstone deltagar i walet af sina lärare, sörjer för sin ungdoms uppfostran och undervisning, sörjer för sina fattiga och sina sjuka, och der allt detta afgörande sker efter den så kallade besutetheten, efter den fasta egendomens relativa belopp, och der således bonden ofta betyder mera än den rikaste och förnämaste capitalisten? Herrskar aristocrati i den stat, hwarest domaremakts ena hälft utgöres af bönder, walda af bönder och fortfarande att wara bönder; eller der hwarest den högsta domstolens ledamöter till den ena hälften skola wara ofrälse? Är der aristocrati i den stat, der söner af de lägsta classerna icke blott kunna uppstiga, utan beständigt uppstiga till statens högsta administrativa embeten? Och hwad aristocrati inom representationen beträffar, så bewisas den ingalunda, såsom Förf. synes förmena, deraf, att wid riksdagarne individernas antal i ridderskapet och adeln betydligt öfwerträffar de andra ståndsinvidernas antal. Förf. känner rätt wäl, att så stort det förwa antalet är, och så betydligt det kan tänkas förökadt, så utgör det dock icke mer än en fjerdedel af representationen, hwaremot de tre fjerdedelarne eller — om man will lemna presterna i midten — åtminstone de tvenne äro democratiska elementer. Förf. antyder, att adeln genom sin compacta ställning *) skall verka imponerande på de andra stånden och således beherrska dessa. War adeln compact! Den som så kallar den, känner den icke. En mera polarisk olifhet än

*) "Die adlichen Röpfe (capita) werden durch ein Standesinteresse zusammengehalten." s. 50.

den som wisar sig och alltid har wisat sig på vårt riddarhus, låter swärsligen tänka sig. Och detta inom sig så compacta stånd skall hafwa en naturlig bundsförwant i prestståndet, der erkebiskop, biskopar, häradsprostar och andra talentfulla och "ränkfulla" uppåtskräfware, med sina "till största delen redan adlade familjer" instämma i adelsintresset. Wi lemna "ränkfullheten" inom prestståndet derhän. Wi weta wäl, att någon temligen allmänt aktad medlem af något af de andra stånden nyligen kallat prestståndet hjulskon på statens wagn (när det bär utföra, och hästarne kollra, har wagnen att tacla hjulskon för sin frälsning); men ränkfullhet weta wi dock icke blifwit prestståndet i allmänhet tillagd. Då emedertid denna förebräelse med facta hwarken kan bewisas eller wedersägas, så lemna wi den, såsom wi redan sagt, derhän. Fullt oriktig säga wi deremot uppgiften wara, att presterkapets familjer till största delen äro adliga eller blifwa adlade. Af de närwarande biskoparne tillhöra blott tvenne adeln, och hafwa wisserligen icke adelskapet att tacla för biskopsämbetet. Mycket annorledes har det wäl aldrig warit. På biskopsstolarne uppstego under den protestantiska tiden mycket oftare bond söner än söner af adelsmän. Af de öfriga riksdagsmännen inom prestståndet hafwa näppeligen någonsin mer än ett ytterst ringa antal (wi kunna knapt räkna 2:ne eller 3:ne personer) warit adliga, och af prestfamiljerna inom landet hafwa säkerligen åtminstone nittionio sin rot bland borgare och bönder mot en, som kan wara att härleda från adel. Att en pluralitet af adeln mången gång sammanstämt med en ännu större pluralitet af prester, har sin grund i något helt annat än presternas adlighet och warma för adelns intressen, liksom det ingalunda är ett bewis för Sweriges mäktiga aristocrati.

Wi kunna icke följa Förf. i de särskilda anmärkingar han anför mot Sweriges representation. De äro mycket stränga, mycket förkastande. Hurwid han i dem har rätt eller icke, lemna wi derhän; men wi kunna icke undgå att anmärka den besynnerligheten, att, då Förf. skall samla alla sina anmärkingar till ett resultat och gifwa ett förslag till något bättre, så röstar han för status quo. "Det wore omöjligt att nu genomföra något nytt; och detta inse mycket wäl alla förståndiga Swenskar. Och ännu är så mycket lif i det gamla, att man wisst icke är berättigad att så der på måfå deri ingripa; hwilket är det bästa bewis, att det gamla måste förblifwa. Kan man icke utan fara

öfwerändakasta det rentaf döda och stelnade, huru mycket mindre får man bortkasta det som ännu har lif och rörelse. Swenskarne göra alltså alldeles rätt deri, att de för det första förblifwa i det gamla, och så småningom bringa detta närmare den wigtiga punkten, då de kunna fördraga en större rörlighet och frihet. De må alltså behålla sina fyra stånd, på hwilka många sköna nationela och borgerliga förhållanden hwila; men de må med mera rättwisa och jemhet fördela de folkclasser, som skola representeras och på passande ställen införa dem, som ännu icke äro representerade." De särskilda förslag till förändringar, som göras, äro dels redan utförde, dels icke rätt wigtige. På ett eget sätt stå här de theoretiska anmärkningarne mot vår författning tillsammans med argumenterna för dess bibehållande. Det är också icke första gången, som en och samme mans teori går längre än hans praxis kan följa med, och han således, i synnerhet om han har förstånd och samwete, röstar för förkastandet af sin egen teori. Wi behöfwa icke säga, huru mycket wi, i anledning af Arndts votum, respectera både hans förstånd och samwete.

Arndt nämner på några ställen en förbättrad författning och en förbättrad national-uppsöstran såsom hufwudsakliga medel för den swenska statens och det swenska folkets förbättring. Hwem kan hafwa något hufwudsakligt att derwid påminna? Om national-uppsöstrans förbättring strax något mera. Men hufwudsakligen wigtigt synes det oss wara, att Swerige har en rätt kraftig regering. Endast en sådan kan tillsammans hålla de motspänstiga, de utåt sträfwan- de elementerna. Endast en sådan kan dämpa agget och argheten, kistet och splitet. Endast en sådan kan tvinga lättfinnet och fåfången till allwar. Så ofta Swerige haft en sådan, såsom under Gustaf den förstes, Carl den niondes, Gustaf Adolfs, Carl den 11:tes tid, gömde de hos oss inhemske ormarne sina hufwud. De framkommo åter, när swagheten wisade sig. Sweriges menighet har hittills icke kunnat styra staten; den kan det ingalunda ännu. Den som tror på en sådan des för- måga, och således medverkar till förswagandet af swensk regering, den förstår antingen icke Sweriges bästa eller äger icke dertill den rätta kärleken. — Wi behöfwa wäl icke säga att wi med en kraftig regering icke förstå en i blindhet eller orättfärdighet; wälsam regering. Denna är af all den swagaste.

Förf. yrkar på national-uppsöstrans förbättring, hufwudsakligen inom de högre stånden. Wi gifwa ho-

nom häri fullkomlig rätt. Man talar och skrifer så mycket om förbättring af de lägre classernas uppfostran, om den så kallade folkbildningen. Den är i Sverige wida bättre än de högre classernas uppfostran. Så länge wi ännu hafwa qwar en allmoge, som är nägorlunda kärnskriff och oförderfwad, så bildar den nog sig sjelf, och skolor äro för densamma blott nödhjulsanstalter. För de högre classerna behöfwes deremot skolor. Många finnas, många, som äro rätt goda. De begagnas dock mera af medelclasserna än af de högre classerne. Derföre äro ock medelclassernas barn de bästa och blifwa de dugligaste, de kraftigaste samhällsmedlemmarna. I de högre classerna begagnas gemmenligen hemmaundervisningen, som sällan eller aldrig duger, som på sin höjd indestillerar ett litet, noga utmått quantum af kunskaper, men icke ger barnet och ynglingen själskraft, icke införer de unga i samhälle, icke ställer dem under inverkan af fremmande för dem nyttiga krafter, utan bidrager till utbildande af den själskraft, hwartill familjen, såsom sådan, har anslag, och sålunda ab ovo hindrar samhälligheten. Dyrkt få de unga sedermera plikta för den föräldraklemighet, som afhållit dem från att uppfostras i samhälle. De få en wellig och swag kropp och en ännu welligare och swagare själ. De få lösa och osammanhängande kunskaper och ett hufwud utan tanka. De få många wanor, några måhända goda, men ingen character. De få seder, men ingen sedlighet. De få tycken, men inga insigter. De kunna komma att duga, men mest som enskilda personer, sällan som samhällsmedlemmar, hwilket wi dock alla äro, och ännu mera sällan som samhällsförwaltare. Det är således mången gång en olycka, när de genom relationer eller considerationer komma till någon större eller mindre samhällsförvaltning. Huru mycket skulle icke samhället, huru mycket skulle icke de enskilda familjerna winna, om de högre folkclasserna wille behjerta detta!

Efter denna inledning gifwes i fyra hufwudafdelningar den egentliga historien. Först en öfversigt af de sista århundradernas historia, i de särskilda styckena temligen riktigt uppfattad, och med Arndts lesande och kraftiga språk framställd. Om Sveriges medeltid heter det, att från det nionde till slutet af det fjortonde århundradet swenska historien är temligen lik det öfriga Europas historia. "Samma företeelser af råhet och barbari, samma kamp af den all förfining affläende och dock efter förfining långtande meniskan, samma uppträden af grymhet och styggelse

bland de olika dynastierna inbördes eller ock i de inre af den herrskande familjen; deremot wisar sig sällan folkets kraft samlad, emedan fruktan för mäktiga grannar från ingen sida ägde rum." Allt detta är utan twifwel sannt. Dock hade derwid icke bort förbises, att den swenska medeltidens barbari hade sin rätt märkwärdiga egendomlighet. Folkelementets mycket i ögonfallande framträdande, böndernas betydenhet, tillwaron af herrar, af adel i en wiß form, men derjemte frånwaron nästan af allt egentligen feodalistiskt element, gifwer, åtminstone till Calmareunionens början, swenska historien en egen character. Sedan inympas på densamma en fremmande art. Afgjort herrskande blifwer dock aldrig denna. Den motwäges af den ursprungliga nationaliteten, som mången gång på ett mycket kraftigt sätt adagalägger sin tillwaro. Man förstår icke swensk historia, om man icke lägger märke till och åtskiljer dessa olika elementer. De fortgå äfwen efter Calmareunionens slut. På bondeelementet hwilar Gustaf Wasas konungadöme; dock förtränges icke herreelementet, hwilket äfwen är ett nationalt. Gustaf förstår att hålla dem i jemwigt mot hwarandra och sålunda bewara den rätta nationaliteten. Under de närmaste regeringarne efter Gustafs will herreelementet göra sig herrskande. Det qwäses åter af Carl den 9:de och jemwigten återställes. Ännu bättre, ännu insigtsfullare och ädlare förstår Gustaf Adolph att bibehålla denna. Men hwad han icke kan hindra, hwad tidsförhållanderna göra nödwändigt är tillkomsten af ett utländskt, ett anti-nationalt element. Under Christinas tid får detta en stor betydenhet. Det är wisserligen till någon nytta, men till än större skada för Sverige. Det förenar sig stundom med folkelementet, såsom det swagare, men klibbar sig ock ofta fast wid herrarne. I allmänhet äro dock dessa des motwigt och föreställa bättre än det sig sjelf föga medwetande folket den gamla swenska nationaliteten. En bättre Swensk än den så kallade aristocraten Axel Oxenstierna har Sverige wäl aldrig ägt. Man gör herreelementet orätt, om man med Arndt kastar allt sitt misnöje derpå, om man blott beklagar sig öfwer swenska aristocratiens tillgrepp och öfwerdåd, men icke tänker på des motsats, den lika farliga, lika inkräktninglystna democrati, och bådas parasitiska bihang, den utländska slården och oswenskheten.

(Fortf. följer).

